

שיעור הלכה מאת הג"ר שמואל פעלדער שליט"א

בענין הלכות צירוף מנין

א. צירוף עשרה ע"י שרואים זה את זה

בעו"ה הבתי כנסיות ובתי מדרשים סגורים וכל אחד סגור בביתו. לאחרונה התירו להתפלל ביחד כפי החוק באופן שכל אחד עומד על המרפסת שלו בלי להתערב יחד, ואופן הצירוף לעשרה אף שכל אחד עומד ברשות בפני"ע הוא ע"י שרואים זה את זה. אמנם דין זה הוא חידוש, שהרי מנין צריך עשרה בני אדם [כמבואר בשו"ע (סי' נה סעי' א)], דכל בי עשרה שכינתא שריא תמן, שהשכינה שורה במקום שיש עשרה, והיאך מהני מה שיש עשרה שרואים זה את זה להיות נחשבים יחד. והמקור למה שהתירו להתפלל כזה הוא מדברי השו"ע (סי' קצה סעי' א) לענין צירוף לזימון, שכתב וז"ל, שתי חבורות שאוכלות בבית אחד או בשני בתים אם מקצתן רואים אלו את אלו מצטרפות לזימון, עכ"ל. ועי' בביה"ל (סי' נה סעי' יג ד"ה ולחוק) שהביא מהרשב"א שיש לדמות צירוף מנין לדין צירוף לזימון.

אמנם אין דין זה פשוט, דהנה כבר העיר הביה"ל (שם) שגם הרשב"א לא כתב כן אלא בדרך אפשר. ועוד, דעי' בביה"ל (סי' קצה סעי' א ד"ה שתי) בדין צירוף לזימון, שהביא כמה שיטות דלא מהני צירוף לזימון אלא כשיש כבר ב' חבורות בפ"ע החייבין לזימון שיכולין לצרפם יחד, אבל לא מהני רואים זה את זה לצרפם יחד להתחייב לזימון, ולפ"ז כ"ש שאין יכולין לצרף מנין יחד ע"י רואים, וכל הנידון אינו אלא להשיטות דמהני רואים זה את זה כדי להתחייב לזימון, לשיטתם יש אפשר דמהני גם כדי להצטרף להיות ציבור אחד לתפלה. ועי' במ"ב (סי' נה ס"ק נב ובשעה"צ ס"ק נג), שהביא מהגר"א דאין לדמות צירוף מנין לצירוף זימון וממילא לא מהני צירוף של רואים זה את זה^א, וצ"ע גם לדברי החיי אדם (כלל ל ס"א) שכתב כן^ב. ועי' בכף החיים (שם ס"ק ע) שהביא השיטות בזה ומסיק להחמיר. ועי' בערוך השלחן (שם סעי' כ) שכתב דאין להקל דנחשב צירוף למנין אלא כשיש כבר ט', ואין צריך לצרף אלא אחד ע"י רואים. נמצא לפ"ז שיש מקום גדול לומר דלא מהני צירוף ע"י בני אדם שכל אחד עומד על המרפסת בפני עצמו.

ובאמת יש להעיר עוד, דעי' במ"ב (סי' נה ס"ק נז) שכתב דבמקום הדחק אפשר שיש להקל, ומשמע דאפי' במקום הדחק אינו פשוט להקל בזה^ג. אמנם נראה שהמ"ב מיירי באופן שהוא שעת הדחק של פעם אחת, שבכה"ג הוא רק אפשר שיש להקל, דיתכן דאין כדאי ליכנס להשאלה לענין תפלה אחת. אמנם

^א ולכאורה הטעם הוא כנ"ל משום דלענין צירוף למנין צריך בי עשרה כדי שתהא שכינתא שריא ביניהם, ולא מהני צירוף להיות נחשב עשרה יחד, ורק לענין זימון הוא דסגי ברואים, דאין צריך אלא שיחא נחשב אכילה יחד.

^ב וע"ש שביאר דמש"כ השו"ע (סי' נה סעי' יד) דמהני אם מראה פניו מהעזרה, היינו שגם מכניס גופו, אבל לא סגי בראיית פנים לחוד. וכן הביא המחזיק ברכה מעוד כמה פוסקים שביארו כן.

^ג וע"ע במ"ב (סי' מח וס"ק נב) דמבואר דיש להקל אף בלי שעת הדחק, ואין כאן מקום להאריך.

במצב דידן שהוא לזמן ארוך, וגם שהוא נידון אם כל העיר לא יתפלל במנין, בכה"ג נחשב שעת הדחק גדול, וי"ל דגם המ"ב היה מודה דיש להקל דנחשב צירוף ע"י שרואים זה את זה.

ועי' בשע"ת (סי' נה ס"ק טו) שהביא מהחיד"א (ספר מחזיק ברכה ס"ק יא) באופן שלא היו יכולין לאסוף הציבור יחד למנין מחמת עיפוש אויר, והביא השיטות בזה אם יכולין לצרף ע"י שרואים זה את זה, וסיים דבכה"ג שלא יתבטלו מ' יום מלומר קדיש וקדושה יש לסמוך על המקילין. ובמצב שלנו שהוא יותר ממ' יום, ודאי אפשר לסמוך על המקילין.

אמנם מאחר שדין זה אינו אלא קולא שמקילין בשעת הדחק, לכן מי שקשה לו להתפלל על המרפסת [כגון מחמת הקור], ומרגיש שיתפלל ביותר כוונה ביחידות, אינו מחוייב להתפלל במנין באופן זה. ועוד, שבאופן שיש עוד פקפוקים וכמו שיתבאר, אין להקל בזה, מאחר שעיקר דין זה אינו אלא קולא במקום הדחק.

ועוד, כיון שכל ההיתר הוא רק משום שעת הדחק לכן כל מה שאפשר למעט בהשאלה צריכין לעשות כן. והנה לענין קדיש וקדושה אין הדבר נוגע כ"כ, דאף שאין יכולין לאומרם בלא צירוף מנין כיון שהם דברים שבקדושה, מ"מ אין בהם נידון של ברכה לבטלה, וכן לענין עניית ברכו כתב בשו"ת האלף לך שלמה (סי' כח), דאף שמזכיר השם מ"מ אינו נידון של ברכה לבטלה^ד, ועיקר השאלות בזה הם לענין חזרת הש"ץ שיש בה חשש ברכה לבטלה אם אינו נחשב צירוף למנין. ויש עצה למעט בהשאלה, שבתפלת מנחה יכול להתפלל מה שנקרא "הויכע" קדושה שאין בו חזרת הש"ץ, ובתפלת שחרית יתנה הש"ץ דאם לדינא יש כאן ציבור שתעלה לחזרת הש"ץ, ואם לאו היא תפלת נדבה^ה. אמנם בשבת אין להתנות בנדבה [כמבואר בשו"ע (סי' קז סעי' א)], וצריך לסמוך על השיטות דנחשב צירוף מנין. [ומי שרוצה להחמיר גם בשבת, העצה היא כמש"כ בשו"ת אג"מ (ח"ב סי' יח) שלא יתפלל הש"ץ בלחש עם הציבור, ויתפלל רק חזרת הש"ץ עם קדושה].

ב. צירוף לעשרה כשיש הפסק רחוב

הנה יש לדון כשהמרפסות הן מב' צידי הרחוב, אם הרחוב מפסיק ביניהן, שהרי מאחר שהמקור לדין זה הוא בהלכות זימון, אין להקל יותר משם, ועי"ש (סי' קצה סעי' א) שכתב השו"ע וז"ל, ויש מי שאומר שאם רה"ר מפסקת בין שני הבתים אינם מצטרפין בשום ענין, ע"כ^ו. וכן הכריעו הפוסקים לענין זימון, וכ"ש לענין צירוף למנין. ועי' בפמ"ג (סי' נה א"א ס"ק יב), שציין לדין זה המבואר בהל' זימון גם לענין צירוף למנין. ועי' בט"ז (סי' קצה ס"ק ב) שכתב דלשון רה"ר הוא לאו דוקא, ואפי' שביל היחיד מפסיק,

^ד ואף שהביא המ"ב (סי' נה ס"ק סב) מהחיי אדם להחמיר לגבי ברכו יותר מבקדיש וקדושה, וכן מבואר במ"ב (סי' קלה ס"ק כא), מ"מ נראה דלכו"ע אין בו אותו חומר של ברכה לבטלה.

^ה וכעין מש"כ המ"ב (סי' קכד ס"ק יט).

^ו ואף שהובא בלשון י"א, מ"מ כתב הכף החיים דאינו משום שיש מי שחולק אלא דכן הוא דרך המחבר שאם לא מצא כן אלא בראשון אחד כותב בלשון י"א, אף שאין מי שחולק.

והביאו המ"ב (שם ס"ק ז). ולפ"ז אף שאין להרחוב דין רה"ר של ס' רבוא וט"ז אמה, ג"כ הוי הפסק דלא גרע משביל היחיד שמפסיק.

ועי' בשו"ת משנת שכיר (סי' יג) שדן לענין צירוף מנין לקידוש לבנה, וכתב דצריך לזהר שלא יפסיק שביל ביניהם.

וגדול אחד שליט"א כתב בתשובה לחדש דדין הנ"ל הוא רק כשעומדים על הקרקע, דבזה רה"ר מפסקת ביניהם, אבל אם עומדים ע"ג מרפסת למעלה מ"י, אין רה"ר מפסקת כיון שאינה תופסת למעלה מ"י. ולכאורה כוונתו גם לענין שביל, דההפסק הוא משום שהוא מקום הילוך, ואין ההילוך למעלה מ"י. ויש לדון בסברא זו, דאף שאין הילוך למעלה מ"י, מ"מ בעינן צירוף בין הרשויות, ואם יש הפסק למטה בארץ זה מעכב חיבורן גם למעלה. וגם אותו גדול שליט"א עצמו כתב דיש לדון בסברא זו, רק דיש להקל כיון שהוא שעת הדחק. אמנם כיון דההיתר לצרף עשרה למנין באופן זה אינו דבר פשוט כמו שכתבנו, קשה להוסיף קולות עליו, ונראה שאין להקל לצרף הציבור כשיש הפסק שביל ביניהם.

ונראה דשביל מפסיק דוקא כשאנו מיוחד להשתמשות הבתים, אבל אם הבתים בנויים בצורת ח' וכדומה, ויש מגרש חניה (parking lot) באמצעם, אינו נחשב שביל המפסיק כיון שהוא מיוחד לשימוש הבתים, ודומה לחצר ומבוי שעשוין להשתמשות הבתים ואינן מפסיקין ביניהם. ומ"מ נראה דכשיש רחוב המפסיק ביניהם, אף שהנשים סוגרות אותו כדי שישחקו הילדים שם [כמו ששכיח במבוי סתום (dead end / cul de sac)], הרי זה נחשב הפסק ביניהם. ועי' הערה מה שיש לדון עוד ברחובות כאלו¹.

ג. צירוף כשאין כל העשרה רואים זה את זה

הנה בדין רואים זה את זה מבואר בהלכות זימון (סי' קצה סעי' א) שאין צריכים שכל העשרה רואים זה את זה, וכשיש חבורה של ה' בצד זה וחבורה של ה' בצד אחר, ומקצת מכל חבורה רואים מקצת מחבורה האחרת, נקרא רואים זה את זה. ולכן ה"ה לענין צירוף עשרה למנין, דאם נמצאים ה' על מרפסת אחת וה' על מרפסת שניה, אין צריכים שכל העשרה יראו זה את זה, וסגי במקצתם רואים זה את זה. אמנם כשיש עשרה מרפסות זו אחר זו, וכל אחד רואה את חבירו, אבל אין אחד רואה כל העשרה, יש לדון אם סגי גם בזה או דנחשב כמו גרירה לגרירה. ונראה דדין זה מבואר מהא דכתב השו"ע (סי' קצה סעי' ב) אכלו מקצתן בבית ומקצתן חוץ לבית, אם המברך יושב על מפתן הבית, הוא מצרפן. וכתב המג"א (שם ס"ק ג) הטעם דכיון שהוא רואה אלו ואלו, הוי כמו הדין שמקצתן רואים זה את זה. וביאר השו"ע הרב (שם סעי' ג) דכיון שהוא מוציא אלו ואלו, נחשב כאילו הוא חלק מכל חבורה

¹ ועי' בסמוך (סעי' ג) שביארנו דלא מהני צירוף במה שהראשון רואה השני והשני השלישי, אלא צריך שכל העשרה יהיו רואים זה את זה, א"כ אם אין אפשר לצרף בתים שבב' צדדי הרחוב, אף שאין מפסיק ביניהם אלא מבוי סתום (dead end / cul de sac), ויש בתים בסוף הרחוב כמין "ח", דלא מהני אותם הבתים לצרפם כיון דמ"מ בתים האחרים אין רואים זה את זה אלא במה שרואים לצד אחר של הרחוב, ונמצא שהרחוב מפסיק ביניהם.

וחבורה, ושוב יש מקצתן רואים זה את זה, כיון שהוא חלק מחבורה האחת ורואה חבורה שניה, וגם הוא חלק מחבורה שניה ורואה חבורה האחרת, ע"ש. ומבואר דמהני דוקא משום שהוא המברך שנחשב חלק מכל חבורה, אבל אם אינו המברך לא מהני מה שחבורה אחת רואה אותו והוא רואה חבורה שניה, והיינו כנ"ל דזהו כמו גרירה לגרירה, וכן מבואר בדברי השעה"צ (שם ס"ק ה) שכתב דדין זה הוא דוקא כשהמברך יושב על המפתן ולא כשאדם אחר יושב שם. נמצא דלא מהני בציור הנ"ל שאחד רואה השני, והשני רואה השלישי וכו'.

והנה כתב השו"ע (סי' נה סעי' טו) אם מקצתן בפנים ומקצתן בחוץ וש"ץ תוך הפתח הוא מצרפן, והמקור לזה מהרא"ש, וביאר הב"י דדין זה הוא כמו מה שמצינו לענין זימון דהמברך נחשב חלק של כל חבורה ולכן מצרפן, וגם בזה הש"ץ מוציא הציבור, ולכן נחשב כחלק של כל חבורה כדי לצרפן. ולפי"ז אם עכ"פ רואים את הש"ץ, אין צריכים שהעומדים על המרפסת יראו זה את זה, כיון שהש"ץ יכול לראות כולם והם יכולים לראותו, ונחשב הש"ץ חלק של כל חבורה וחבורה. ומ"מ אין דין זה מוסכם, שהרשב"ש ס"ל דמפתן הבית יש בו מעלה שהוא מקום המחבר בין ב' הבתים, ולכן כשעומד הש"ץ באמצע החצר ליכא מעלה זו. אמנם הרבה פוסקים כתבו שיש לדמות דין זה לש"ץ שעומד על המפתן, והוא בכלל הדין דרואים זה את זה, ולכן לכתחילה יש לסדר הדברים באופן שיש עשרה מרפסות שיכולין לראות זה את זה, ואם א"א לעשות כן יש לסמוך על מה שרואים את הש"ץ.

ד. כשאין רואים זה את זה בפועל רק שאפשר שיראו זא"ז

יש לדון בדין רואים זה את זה, אם בעיני שיראו זה את זה בפועל או דסגי במה שאפשר להם לראות זא"ז אם ירצו, וכגון שכולם מתפללים לצד מזרח, דבכה"ג אינם רואים זה את זה אבל בידם לראות זא"ז.

והנה בהלכות זימון כתב האשל אברהם (בוטשאטש, תניינא סי' קצה) די"ל דאין צריכים שיהיו רואים זא"ז בפועל, וכיון שאפשר להם לראות זה את זה מצטרפין, וגם י"ל דאף אם באופן שהוא יושב אינו יכול לראות, אם יכול לסבב ראשו ולראות מהני. ומשמע מדבריו דאם צריך להפוך גופו לא מהני, ודוקא אם אפשר לו לראות ע"י שישבב ראשו נחשב שיכול לראות.

ובהגהות ר' מאיר אריק על האשל אברהם כתב, דדין זה דביכול לנטות ראשו נחשב רואים הוא חידוש, וסתימת הפוסקים הוא דצריך רואים ממש. אמנם הביא ראיה לזה מהשו"ע הרב (סי' קצה סעי' ג), שכתב דכשהמברך יושב על מפתן הבית מהני כיון שיכול לראות אלו ואלו בהפיכת פניו מכאן ולכאן. והיינו דאע"ג דכשיושב על הפתח פניו נוטה לצד זה או לצד זה, מהני משום שיכול להפוך פניו לשני הצדדים, ומשמע דסגי במה שיכול להפוך פניו, וגם משמע דאינו נכלל בדין זה אלא כשאין צריך רק להפוך פניו, אבל אם צריך להפוך גופו אינו נחשב יכול לראות.

וראיתי בספר כיצד מזמנים (עמ' קסד) שהביא מהרבה פוסקים דלא מהני כשיכול להפוך פניו, וכתב דלכתחילה צריך להחמיר שיהיו רואים זה את זה ממש. ולפי"ז ודאי יש להחמיר לענין צירוף מנין, וכמו שכתבנו דעיקר דין צירוף למנין ע"י שרואים זה את זה תלוי במח'. ועי' בהערה מה שיש לצדד להקל בזה^ה. עכ"פ לכתחילה ראוי לסדר המנין באופן שרואים זה את זה, או עכ"פ שרואים את החזן כנ"ל.

אמנם אין צריכים לראות זה את זה בכל משך שעת התפלה, שהרי מצינו דשייך צירוף למנין אף שבשעת התפלה סוגרים עיניהם^ט, וע"כ דסגי במה שמתחלה רואים זה את זה, ועי"ז נקבע צירוף יחד'. ולכן אף שבשמו"ע הכל פונים למזרח, מ"מ בשאר התפלה ראוי שישבבו גופם כדי שיהא במצב של רואים זה את זה לפרקים.

ה. צירוף כשיש הפסק אשפה ביניהם

יש לדון כשיש פח אשפה (garbage can / dumpster) בין המרפסות אם הוא מעכב הדין צירוף ביניהם, דהנה כתב השו"ע (סי' נה סעי' ב) לענין עניית קדיש וקדושה וז"ל, היו עשרה במקום אחד ואומרים קדיש וקדושה אפילו מי שאינו עמהם יכול לענות ויש אומרים שצריך שלא יהא מפסיק טינוף או עבודת כוכבים, עכ"ל. ולפי"ז נראה דאם אינו מצטרף לציבור שמתפללים, כ"ש שאי אפשר לעשות צירוף של

^ה ויש לדון בזה, דהנה איתא בשו"ע (סי' קעח סעי' א) לענין שינוי מקום, דכל שיש שינוי מקום [בדבר שאינו טעון ברכה במקומו] חייב לברך מחדש. ושי' המג"א (שם סי' ב) ועוד היא דזהו דוקא בשינוי מקומו אינו רואה מקומו הראשון. ומשמע דאינו צריך לראות מקומו ממש, וסגי במה שיכול לראותו, דהנה עי' בביה"ל (שם ד"ה לפתח) שהביא קושית הפמ"ג מהא שכתב בשו"ע דאם יצא לפתח ביתו צריך לחזור ולברך, והרי בכה"ג עדיין יכול לראות מקומו. וכתב הבה"ל, דיש לתרץ דילמא מיירי כשהפתח נעול. ולכאורה עיקר הקושיא צ"ב, שהרי כשיוצא מהבית פניו נוטים לחוץ ולא לפנים, ולכן אף שיכול לסבב עצמו ולראות מקומו בפנים, מ"מ בזמן שיוצא לחוץ אינו רואה מקומו בפנים. ומקושית הפמ"ג ומהא דלא תירץ כן הבה"ל רק כתב דילמא דמיירי כשהפתח נעול, משמע דאף שיכול לסבב עצמו כדי לראות בפנים נחשב עדיין כרואה את מקומו. וכן מצינו לענין שינוי מקום בהלכות קידוש במקום סעודה, דקי"ל דאם רואה מקומו נחשב עדיין כמקום אחד, ובשש"כ (פרק נד הע' כב) הביא מהגרש"ז אויערבאך זצ"ל דאם עומד אצל החלון ואחוריו כלפי החלון, כיון שיכול לסבב ולראות נחשב כרואה מקומו.

ובפשוטו יש מקום לחלק, דהתם היתה לו קביעות מקום מתחלה והנידון הוא אם עדיין מחובר למקומו הראשון או ששינה ממקומו, ולענין זה סגי כל שעדיין יש לו איזה שייכות למקומו הראשון, ואם יכול לראות מקומו אינו נחשב שניתק עצמו ממקומו. אמנם לענין זימון וצירוף מנין, הנידון הוא אם מתחילה נחשב שיש כאן קביעות של צירוף יחד, ובזה שפיר י"ל דבעינן ראייה ממש כדי לעשות החיבור.

אכן עי' בבי" (סי' רעג) שכתב דהמקור דלא נחשב שינוי מקום הוא מההוא דזימון, ומבואר דס"ל דיש לשניהם גדר אחד, ולפי"ז אם לענין שינוי מקום מהני מה שרואה מקומו שעדיין נחשב מחובר לאותו מקום, ה"ה לענין צירוף זימון מהני מה שרואה מקומו. אולם אין דין זה מפורש בהבה"ל, רק שי לדייק כן כנ"ל, וכן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל לא הביא ראיה לדבריו, וכתב כן מסברא, ונמצא שאינו דבר פשוט.

^ט והיינו דלפי השיטות הנ"ל דצריך להיות רואים ממש, ולא מהני מה שאפשר לראות, א"כ היאך יש צירוף בשעת שמו"ע והא ודאי סוגרים עיניהם בשעה שמתפללים, וע"כ דסגי במה שכבר הצטרפו יחד להיות ציבור אחת.

^ז ואף שכתב הרמ"א (שם סעי' ג) דאם יצאו מקצתן לאחר שהתחילו להתפלל יוצר לא יתחיל הש"ץ להתפלל התפלה, ע"ש, ומבואר דנחשב ענין אחר וכמש"כ הגר"א, היינו רק התם שאין שם עוד עשרה, ואין יכולים להתחיל ענין חדש אלא אם יש שם עשרה, אבל הכא מאחר שכבר נקבע התורה ציבור ע"י שהצטרפו יחד מתחילה שוב לא פקע מהם התורה ציבור, ונמצא שעדיין יש שם עשרה גם בשעת השמו"ע.

עשרה מתחלה כשיש הפסק אשפה ביניהם. אמנם באמת השו"ע מייירי לענין צואה המפסקת, אבל הפח אשפה עצמו אין לו דין צואה באופן דליכא ריח^א. ואף שק שיש בו חיתול (diaper) שאינו בתוך הפח אשפה אינו דבר המפסיק, דגוף השק לא נעשה גרף של רעי מחמת מה שבתוכו.

ובספר אפיקי מגינים כתב דאף אם יש בית הכסא ביניהם אינו מפסיק כיון יש שם מחיצות. ובאמת אף דיש נידון אם מותר להתפלל נגד מחיצות בית הכסא, יש להקל אם מתפלל באופן שמחיצות הבית הן מחיצות הבית הכסא, כיון דמחיצות שלנו לעולם הן כפולות, ומחיצה החיצונה אינה נחשבת מחיצת בית הכסא.

ו. אם יכול הש"ץ להשתמש במיקרופון

יש לדון אם יכול הש"ץ להתפלל ע"י מיקרופון במקום שיש מרחק גדול בין הבתים. והנה במק"א ביארנו דמיקרופון אינו נחשב קול האדם עצמו, ואינו אלא קול שנתחדש מכח העלעקטריק שדומה ממש לקול המדבר, ולכן פשוט שאין להוציא אחרים כשקולו נשמע רק על ידי מיקרופון. ומ"מ בדברים שאינו בא להוציא אחרים יכול להשתמש במיקרופון, וכגון בסוף פסוקי דזמרא ובתחילת הפיסקא וכדומה, ודוקא כשבא להוציא הציבור כגון בקדיש ובחזרת הש"ץ ובדברים שצריכים עשרה שומעים, אין להשתמש במיקרופון.

ז. אמירת מעין שבע בליל שבת

הנה לענין אמירת ברכת מעין שבע בליל שבת, כמה גדולי הפוסקים ס"ל דלא מהני מה שיש מנין קבוע לחוד, ולא תיקנו לאומרה אלא בבית הכנסת, ולכן אף אם עשו איזה מעשה שיהא מקום קבוע לתפלה, כיון דלא נחשב בית הכנסת אין לברך לשיטתם. ועיי' במ"ב (סי' רסח ס"ק י) די"א דדוקא במקום שיש ס"ת אומרים ברכת מעין שבע. ונראה דאף אם לא בעינן ס"ת^ב ובית הכנסת וסגי במקום קבוע, ג"כ אין לאומרה בכה"ג כיון דלא נחשב קביעות של כולם יחד, דאף דנחשב צירוף לגבי האנשים, מ"מ כל מרפסת עומדת בפני עצמה ואינו נחשב שכולם מתקבצים במקום אחד. ועוד, דבעינן קביעות של הציבור להתפלל בכל שבוע, ואם מתפלל בבית הכנסת רק פעם אחת אין אומרים ברכת מעין שבע, ובמצב שלנו אינו נחשב קביעות להתפלל בכל שבוע על המרפסת, שמצפים שנוכל לחזור להתפלל בהבית הכנסת, ולכן אין ליכנס לחשש של ברכה לבטלה.

ועיי' בשו"ת בית דוד (סי' תקלז) בציור הדומה שהיתה מגיפה בעיר, וכולם ברחו להשדות ולכפרים הקטנים, ודן אם לומר ברכת מעין שבע באותם מקומות, וכתב כמה טעמים שאין לאומרה ושלא ליכנס לחשש ברכה לבטלה, והטעמים שלו שייכים גם בנידון דידן.

^א ואין דין גרף של רעי אלא כשנבלע הרעי בתוך המחיצות כגון שנעשה מחרס, אבל דבר שנעשה ממתכות או פלאסטיק אין לו דין גרף של רעי כיון שאינו נבלע בתוך המחיצות.

^ב וכמבואר בשו"ת אג"מ (ח"ד סי' סט) ושו"ת מנחת יצחק (ח"י סי' כא) שכתבו דס"ת לאו דוקא.

ח. סידור העליות לקריאת התורה

יש לדון היאך לסדר העליות לקריאת התורה כיון שאין יכולין ליכנס למרפסת של חבירו. ויש להקדים דבזמן הגמ' מתחילה בירך העולה ראשון ברכה ראשונה והעולה האחרון בירך ברכה אחרונה, ומ"מ קראו בתורה ג' קרואים באמצע השבוע וז' קרואים בשבת, והעולים האמצעים עלו וקראו ולא ברכו. ומבואר דאף שלא ברכו חלקו הקריאה בין ג' או ז' קרואים^י, ואין העיקר במה שכולם מברכים^י. אלא שאח"כ תיקנו שיברכו כולם שתי ברכות משום הנכנסים והיוצאים שאינם יודעים שיש ברכה בתחלה ובסוף. ומבואר בטור (סי' קמג) שאם רק אחד מהציבור יודע לקרות בתורה, הוא קורא מעט ומפסיק ויושב וקורא מעט ומפסיק ויושב, כדי לחלקה לז' קרואים. וכתב הב"י דעכשיו שכל הז' קרואים מברכים אין צריך להפסיק ולישב, דסגי במה שמברך ז' פעמים, וכן הוא בשו"ע (שם סעי' ה). וכתב המ"ב (סי' ק לג) שהיום שנוהגים שאחד קורא ואחרים עולים ומברכים אין דין זה נוגע.

אמנם בהמצב שאנו נמצאים שאי אפשר לקרות ז' קרואים, נמצא שהדין הוא כמו שהביא הטור שהבעל קורא עצמו עולה ז' פעמים, ויעשה כמ"כ הב"י שיפסיק בין העליות ע"י שיברך על כל עליה. ונראה דעדיף טפי שהבעל קורא עצמו יעלה לכל הז' עליות, ולא יחלקן לבניו או לאחיו, שאין עושים כן אלא בדיעבד, ועדיף לעשות כעיקר הדין שהבעל קורא עולה לכולן. ובכה"ג שהבעל קורא עולה לכל העליות, מבואר ברמ"א (סי' רפב סעי' ה) שלא יעשו עליה נוספת בשביל מפטיר, אלא העליה השביעית עולה בשביל מפטיר כיון דקיי"ל מפטיר עולה למנין ז'. וע"ש במ"ב (סי' ק כט) שהקדיש יאמר אחר קריאת הפטרה וברכותיה.

ט. מי ששומע ציבור המתפללים ואינו מצורף עמהם

יש לדון באופן שיש עשרה המתפללים ע"י צירוף מרפסות בצד אחד של הרחוב, אם יתפלל עמהם מי שביתו בצד השני של הרחוב אף שאינו מצטרף עמהם מחמת הפסק רה"ר. והנה אף שאינו מצטרף עמהם פשוט שיכול לענות קדיש וקדושה, ושפיר יש מעלה להתפלל עמהם. ובאמת גם לענין תפלה בציבור יש לדון שמצטרף, דהנה במ"ב (סי' נה ס"ק נח) מבואר דאף כשיש כבר ציבור המתפללים, אין לה דין תפלה בציבור אלא כשיש לו תורת צירוף באופן דמהני מדין רואים זה את זה, וא"כ בכה"ג שהרחוב מפסיק אינו נחשב תפלה בציבור, אמנם רבים חולקים על המ"ב, דעי' בערה"ש (שם סעי' כג) שכתב דמאחר שיש ציבור המתפלל, כמו שיכול לענות קדיש וקדושה כמ"כ נחשב תפלה בציבור. ובארחות רבינו (ח"ג עמ' רח) הביא כן בשם החזו"א, דנחשב תפלה בציבור אף שלדעת המ"ב אינו כן. ועי' בספר פסקי תשובות (סי' נה ס"ק כז) שהביא מכמה פוסקים דס"ל כן, ואף באופן שאינו רואה הציבור יש לה דין תפילה בציבור, וכן נהגו הרבה גדולים להתפלל בחדר הסמוך להציבור, [דס"ל דמה שאמרו

^י וכמבואר בגמ' מגילה (דף כג.) "שבעה כנגד מ"י, ע"ש.

^י ודנו האחרונים אם האמצעים יוצאים הברכה ע"י שומע כעונה, או שאינם צריכים ברכה כלל, וסגי במה שיש ברכה בתחילה ובסוף.

דבתפלה אין מחיצה של ברזל מפסקת, נאמר גם לענין תפלה בציבור]. ולכן אף מי שביתו בצד שני של הרחוב, נכון שיתפלל יחד עם הציבור.

ותפלינו היא שיביא הקב"ה הגאולה שלימה במהרה בימינו ונוכל להתפלל יחד בירושלים, בב"א.

יצא לאור ע"י מכון שיעורי הלכה לזכות רפו"ש שמעון יוחנן בן רחל בתוך שאר חולי ישראל

תודה להרב יחיאל שראן על סיועו להוצאת שיעורי הרב שליט"א